

קושיא
על הרא"ש
דמשמע
מיניה
דמכסין
גם אחר
זמן

כח (סעיף ג') [א] ואין שוחטין וכו'. וכתב הרא"ש (פ"ו סי' א') [להקשות] לקבל הדם בכלי וימתין עד לילה ואז יכסהו, ויתרן [ד] אין מקבלין דם בכלי (משנה מ"א ע"א), עיין שם. יוקשה לי דאמרין צנינה דף ח' ע"ג ודאי כי אתא וקעציד כתישה אתא עשה ודמי לא תעשה, וכגון דזהדי

דכסה עציד כתישה, ופריך הגמרא הא יום טוב עשה ולא תעשה הוא וכו'. וקשה איך סלקא דעתך דעשה דכיסוי ידמה (עשה) [לא תעשה] דיום טוב, הא אפשר לקיים שתייהן, דיקבל הדם בכלי ומכסה צלילה כאשר עבר יום טוב ומקיים שתייהן, ואי דאין מקבלין דם (צלילה) [צכלין], הלא זו רק גזרה דרבנן ומדאורייתא משרי שרי, ואיך סלקא דעתך דידמה לא תעשה של תורה, ואהא לא עזדי רבנן [תקנתא] לעקור דין תורה, וז"ע לכאורה. ונריך

ישוב
להנ"ל
דעיקר
המצוה
תיכף

ליישב דדוחק דודאי עיקר מצות כיסוי לכסות תיכף כשיצא הדם מהגשמתו ולא יאחר, ואם איחר ממנו ציטל⁶ מצות כיסוי⁷, והרא"ש דהקשה לקבל הדם בכלי ולכסותו צלילה, היינו [ד] על כל פנים יותר טוב משיצטל מצות כיסוי לגמרי, אבל אם מקבל בכלי ומכסה צלילה, לא קיים על צוריה מצות כיסוי, ולכך סלקא דעתך דידמה לא תעשה גם לקיים [המצוה] על צוריה⁸. וכיוצא

[123456789]

כח (סעיף א') (א) אפילו אם הזיד. אפילו לאותו שהזיד בכיסוי, כן כתבו אחרונים (נ"י ל"ו ע"א ד"ה כתב המרדכי, ד"מ הארוך ס"ק י"ד, רש"ל פ"ו סי' י"א¹, ש"ך פ"ח ס"ק ג') דלא כב"ח (ס"י, ד"ה כתב שפסק כמרדכי סי' מר"ג נ"ס ראצ"ה לאסור):

סימן כח

דיני כסוי הדם. ובו כ"ד סעיפים:

[סעיף ב'] (ב) **דם בעפר**. כן

העלו (טור שו"ע ט"ז ס"ק ג'), וכן נהגו (עיין ש"ך² ס"ק כ"ט), דאף דמכסין בשארי דברים (כמבאר נסעיף י"ג), הכל תולדה דעפר³ ושב לעפר, ובקרא כתיב (ויקרא י"ג, י"ג) וכסהו בעפר: (ג) **שהחיינו**. והש"ך (ס"ק ה') טען כי הרבה מצות כמו תפילין וציצית דלא מברכין, אלא בעינן דוקא או מצוה שיש [בה] שמחה, או שבאה מזמן לזמן, מה שאין כן בכיסוי. ונראה כי מצוה שחובת גברא על בני אדם

שמחוייב לעשותו, כמו ציצית ותפילין, בזו אין לברך שהחיינו. ואף על פי שציצית אם אין לו ד' כנפות אין מחוייב (מנחות מ"א ע"א, טו"ע סי' כ"ד סעיף א'), מכל מקום בעידן רתחא נענש עליו (מנחות שם). אבל אין מחוייב להמציא עצמו לשחוט ולכסות, ורובן של ישראל אינן שוחטין ומכסין, ולכך אם בא מצוה כזו לידו יברך עליו⁴ בשמחה, כן נראה לי.

(סעיף ג') (ד) **כוי וכו'**. כבר כתבתי לעיל (סי' ט"ז פלתי ס"ק ג') באריכות מזה, ועיין בהלכות אותו ואת בנו, עיין שם: (ה) **ואם שחטו וכו'**. וכתב הרא"ש (פ"ו סי' א') [דלכתחילה לא] יקבל הדם בכלי ויכסה בלילה, [ד] אין שוחטין לתוך כלי. ועל זה יש הרבה קושיות (עיין ש"ך ס"ק י', פלתי ס"ק א'). לכן העיקר לכל קושיות דאם הוא מתקבל לכיסוי דם, יחשבו לודאי חיה, ויתירו חלבו. ועיין פלתי (ס"ק א'). ולכך אפילו יש לו עפר מוכן מכל מקום אסור ביום טוב משום התרת חלבו (גמ' צ"ה ח' ע"ג, טור שו"ע נ"ט א"ח סי' מ"ח סעיף י"ח, ש"ך ס"ק ט', פ"ח ס"ק ח'. דלא כלנש כאן):

דעת יהונתן

והרא"ש בחולין ובביצה לא מקשה קושיותיו על בית הלל דאוסרים לשחוט חיה ועוף א"כ היה לו עפר מוכן, ואמאי ישחוט וימתין לערב ויכסה. ע"כ נ"ל דהרא"ש נחית ג"כ לסברת הרשב"א והרמב"ן הנ"ל דבודאי חיה יש דין דחיה שתהא הכסוי לאלתר, ואין לגרום שיהיה המתנה בכסוי עד לערב (ברוך טעם).
6. זה אינו, דמצוות כיסוי הוא כל זמן שירצה יכסה ולא דווקא מיד וכו', וראיה משחט חיה לא יכסה עד שיברוק הריאה (להלן ס"ב), ואי הוי מצות עשה מיד דוקא, איך עוקר מצות עשה בשביל בדיקת הריאה (משב"ז ס"ק י"ז).
7. עיין בדברי הרא"ש ובפרט בדברי הרא"ש בביצה דף ח', וצ"ע ג' דמבואר מדבריו שהקשה על מה שאסרו הכוי לשחוט לכתחלה ולא התירו לשחוט ולקבל הדם בכלי (ברוך טעם).
8. יעוין שבת דף קל"ג ע"ב וד"ל דק היכא דניתנה שבת לדחות אמרינן כן, וכן הוא במנחות דף ע"ב ובפסחים ס"ט. ועי' עוד מש"כ רבינו בס' ברוך שאמר למס' ביצה דף ח' דמה שמתרץ הפלתי כאן דעיקר מצות כיסוי הוא לכסות תיכף הרי מלבד שהעיד בעצמו המחבר שהוא דוחק (ושם נדפס בטעות שהוא פוסק) דבריו מפורכין כמבואר בפוסקים וכו' יע"ש. (ברוך טעם)

1. מיהו היכא דהעם פרוצים במצוות כיסוי שאינם מכסים כדין כו', יש לאסור השחיטה להעובר משום מיגדר מילתא (ש"ך שם ממשמעות רש"ל שם).
2. ומסיק שם דמיהו כשהוא במדבר דדינו שממצא הדם בבגדו כמבואר ברמ"א סעיף כ"א אין לומר בעפר.
3. ומיושב קושיית הפר"ח ס"ק ד' דאיך יאמר "בעפר" הלא יכול לכסותו אף במידי דלא הוי עפר.
4. וכן פסק בשמ"ח סעיף ג' תבו"ש ס"ק ד'. אמנם הש"ך הניח הדין בצ"ע, ופר"ח ס"ק ה' פסק שלא לברך וכתב בשפ"ד ס"ק ה' דיראה ודאי שלא להכניס עצמו בספק ברכה וצ"ע. ועיין דרכי תשובה ס"ק כ"א בשם כמה פוסקים דמנהג העולם שלא לברך. וכדי להוציא עצמו מספק פלוגתא יראה להדר אחר פרי חדש או כלי ובגד חדש ולכוין להוציא גם הכסוי.
5. קושיא זו מובא באסיפת זקנים למס' ביצה (ח ע"ב ד"ה אחי) בשם הרשב"א שמקשה בפשיטות דמתין לערב, ומתיר כיון דא"א לקיים שניהם לאלתר ודאי דחי. וכן הוא בחידושי הרשב"א לשבת דף כ"ד (ע"ב ד"ה הא) בשם הרמב"ם לענין דחיית עשה דשריפת קדשים.

(ה) ואם שחטו וכו'. וכתב הרא"ש (פ"ו סי' א') [נדלכתחילה לא] יקבל הדם בכלי ויכסה בלילה, [נד] אין שוחטין לתוך כלי. ועל זה יש הרבה קושיות (עין ש"ך ס"ק י', פלמי ס"ק א'). לכן העיקר לכל קושיות דאם הוא מתקבל לכיסוי דם,

יחשבו לודאי חיה, ויתירו

חלבו. ועיין פלתי (ס"ק א').

ולכך אפילו יש לו עפר

מוכן מכל מקום אסור ביום

טוב משום התרת חלבו (גמ')

צ"ה ח' ע"ג, טור שו"ע לעז

אז"ח סי' תנ"ח סעיף י"ח, ש"ך

ס"ק ט', פר"ח ס"ק ח'. דלא

כלטש כאן):

(סעיף ד') (ו) לכסותו בלי

ברכה. אע"ג

דלקמן גבי כלאים סתם

מחבר (סי' פ' ס"ג, סי' נ"ו)

ס"ו) דהוי מין בהמה,

והרמ"א לא הגיה. החמיר

רמ"א כאן דהוי יכול

לשחוט עוף, פר"ח (ס"ק י'). ואין זה מספיק דא"כ ביום טוב

ישחוט כיון דאתה מחזיקו לודאי בהמה, ולא יכסה. לכן

יותר טוב לומר דסמך רמ"א לקמן אהך דהכא דהוא בכלל

ספק חיה, וכן הדבר שם:

(סעיף ה') (ו) ולמטה. שנאמר (ויקרא י"ז, י"ג) וכסהו בעפר,

משמע למטה ולמעלה (גמ' פ"ג ע"ג, צ"י, ט"ו ס"ק

ו'): (ח) להזמינו בפה. ומצוה שיתן הוא העפר כדכתיב

(ויקרא י"ז, י"ג) וכסהו בעפר. ובדיעבד אינו מעכב מידי

דהוה ככיסוי הרוח (נשעיף י"א. ש"ך ס"ק י"צ):

(סעיף ו') (ט) מכסה בידו. שלא יהיה מצות בזויות עליו,

אח"כ (פ"ו ע"א):

(סעיף ח') (י) וראהו אחר חייב לכסות. בטור (ל"ו ע"א) נתן

טעם דמצות עשה מוטל על כל ישראל, אבל

בגמרא (פ"ו ע"א) יליף מקרא (ויקרא י"ז, י"ד) ואומר לבני

ישראל אזהרה על כל ישראל, ועיין פלתי (ס"ק צ') מה

שכתבתי בזה. גם פלפלתי (נפלי ס"ק ג') אי מי שזכה

במצות כיסוי אם יכול לכבד לאחר במצוה זו, ומיניה

למוהל שיש לו בן אם יכול לכבד לאחר למוהל. והעלתי

דלצוות לאחר לכסותו או למוהל בתורת שליחות, רשאי,

דשלוחו של אדם כמותו, אבל בדרך כיבוד ולא בתורת שליחות, אסור, כדעת האור זרוע (הלכות מילה סימן ק"ו) וש"ך (ח"מ)

סי' שפ"ג ס"ק ג')

כל הלילה ומכל מקום דוחה שבת משום כמה חציצה מזה
בשעתה, ואף כאן ככיסוי דם חציצה מזה בשעתה לכסות תיכף,
ודחיא יום טוב, ודוק:

(סעיף ח') (ב) וראהו אחר. בגמרא (פ"ו ע"א) יליף ליה

מקרא (ויקרא י"ז, י"ד) ואמר

ל בני ישראל אזהרה לכל ישראל,

וצטור כתב מצוה (עשה)

[כיסוי] מוטלת על כל ישראל

כשאר מצוות, ותמה הט"ו

(ס"ק ח') הא נלמוד מקרא.

ונראה דיש לומר דהא דהוטל

התורה החיוב זולת השוחט,

היינו צעל צהמה שהצממה שלו

וכן הדם, אצל לשחוט הוא

להנחתו ולהטיל חיוב על

אחרים, הוה אמינא לאו כל

כמיניה, [ד]מי ציקש זאת

מידך שתשחוט ותטיל עלינו

הכיסוי. לכך כתב הטור דזהו

צכלל שארי מצוות, ומדכח

זאת צלימוד פרטי, שמע מינה דהכל שוין צוה צעל צהמה או

אחר: [ג] אחר. אי מי ששחט ואם כן עליו מצוות כיסוי,

יכול לכבד מצוה זו לאחר לכסות.⁹ יש לעיין, כי הרב הש"ך

צחושן משפט סימן (שפ"ג) [שפ"צ] כתב צס"ק (ג') [ד']

צסופו (לפי ד"ה כתב מהר"ל) ומדצרי הרא"ש שהצאתי מוכח

דמי שהוא מוהל אינו יכול ליתן את צו לאחר למוהל, וחייב הוא

צעצמו למוהל, דומיא דכיסוי דם [ד]מי ששפך יכסה (גמ' פ"ו

ע"א) וכו', הצאתי זה לפי שראיתי אנשים שיכולים צעצמם למוהל,

ומכבדין לאחר למוהל צנס, והם מצטלים מצוות השם, עכ"ל.

ומזה נראה דכיסוי פשיטא דאין לשחט לכבד לאחר צמצות

כיסוי. ומילתא דפשיטא ליה להרב הש"ך מספקא ליה לרמ"א,

דכתב ציו"ד סימן רס"ד צדרכי משה (ס"ק א') צסם האור זרוע

(הלכות מילה ס"ק ק"ו) דאם אצ מוהל אסור למנות אחר, וכתב

הדרכי משה וצ"ע מאי שנא משאר מצוות דיכול למנות שליח.

והנה נחזה אכן¹⁰ הא צצא קמא דף ק"ט (ע"צ) אמרינן דכהן

זוכה צעצודה, וזו משפט הקרבן, מכל מקום מצוה להדיא

דיכול ליתן לכהן אחר להקריב צמקומו. [וכן] תרומה הוא שלו

ועליו להריס כנודע, ומכל מקום¹¹ עיקר שליחות ילפינן (קידושין

מנחות ועיי"ש מה שמתרץ. ועיין בס' בינת אדם כלל ח' אות י'

שסותר הנך ראיות שהביא רבינו והתבאר עיי"ש באורך.

11. יעוין בתוס' רי"ד בקידושין דף מ"ב (ע"ב) דמביא יש מקשים לכל

דבר מצוה יועיל שליח ויאמר אדם לחבירו שב בסוכה כו' או הנח

תפילין בעבורי, ומתוך שהמצוה שחייבה המקום לעשות בגופו האריך

יפטר ע"י שליח. ומיושב קושיית המחבר מאכילת מנחות. דשם המצוה

9. באבודרהם דף ח' איתא בזה"ל וא"ת והרי כסוי הדם שאי אפשר

לעשותה ע"י שליח ומכריזין בעל כור. אבל תמוהים שם דבריו כמ"ש

כן גם על שחיטה, ויעוין פסחים דף ז' (ברוך טעם)

10. גם בתב"ש ס"ק י"ד מביא ראיות אלו מב"ק דף ק"ט ומתרומה

ומעוד מקומות דמצוי למשויה שליח אף במצוה שמוטלת עליו בעצמו

עיי"ש. ומביא שם גם הסתירה לזה מיבמות מ' ע"א לענין אכילת

דעת יהונתן

מנחות ועיי"ש מה שמתרץ. ועיין בס' בינת אדם כלל ח' אות י'

שסותר הנך ראיות שהביא רבינו והתבאר עיי"ש באורך.

11. יעוין בתוס' רי"ד בקידושין דף מ"ב (ע"ב) דמביא יש מקשים לכל

דבר מצוה יועיל שליח ויאמר אדם לחבירו שב בסוכה כו' או הנח

תפילין בעבורי, ומתוך שהמצוה שחייבה המקום לעשות בגופו האריך

יפטר ע"י שליח. ומיושב קושיית המחבר מאכילת מנחות. דשם המצוה